

LIBRIS | We know books

MAJA LUNDE

ISTORIA APELOR

Traducere din norvegiană de
IVONA BERCEANU

HUMANITAS
fiction

SIGNE

Ringfjorden, Sogn og Fjordane, Norvegia, 2017

Nimic nu putea stăvili apele, pe care le puteai urmări de la stânci până la fiorduri; din zăpada care cădea din nori și se așternea pe vârfurile munților, până la aburul care se ridica deasupra mării, transformându-se din nou în nori.

În fiecare iarnă ghețarul creștea, acumula zăpadă, în fiecare iarnă creștea așa cum trebuia, și în fiecare vară se topea, se scurgea, se transforma în picături, picăturile se adunau în pâraiașe, conduse de gravitație, șuvoaiele se contopeau și se transformau în cascade și în râuri.

Existau două sate care împărțeau un munte și un ghețar, noi împărțiserăm muntele și ghețarul de la începutul începuturilor. O parte a muntelui era verticală, unde se afla cascada Søsterfossene, prăvălindu-se 711 metri drept în jos, spre lacul Eide, o apă adâncă și verde care i-a dat satului numele său, Eidesdalen și care a dăruit fertilitate animalelor și oamenilor de acolo.

Eidesdalen, satul lui Magnus.

Din Eidesdalen nu se vedea fiordul, oamenii nu erau obișnuiți să simtă gustul sărat pe buze. Sarea nu venea purtată de vânt și nu ajungea niciodată acolo, nu mirosea a mare acolo sus pe culmi. Dar ei aveau apele lor, apa fără gust, apa care făcea ca totul să rodească și lui niciodată nu i-a lipsit marea, după cum avea să spună el mai târziu.

Cealaltă parte a muntelui era mai blândă, mai puțin abruptă, aici apa se aduna în râul Breio, râul somonului, râul cascadelor, al midiilor de apă dulce, croindu-și drum printr-o fisură, săpându-și această fisură, prin milioane de picături, în fiecare secundă, toamna, în ape repezi și în porțiuni calme și alunecoase. Când strălucea, se transforma într-o fâșie strălucitoare de sine stătătoare.

Breio își urma cursul până la Ringfjorden, iar acolo, în satul de la nivelul mării, râul se contopea cu apa sărată. Acolo apa din ghețar devenea una cu marea.

Ringfjorden, acela era satul meu.

Și apoi apele se uneau, apa din ghețar și apa din mare, înainte ca soarele să cheme din nou picăturile către el, atrăgându-le prin aer sub formă de aburi, tot mai sus, către nori, acolo unde scăpau de forța gravitației.

Acum eu m-am întors. El m-a forțat să mă întorc la Blåfonna, ghețarul care odinioară fusese al nostru. Când am ajuns la Ringfjorden, vântul nu bătea deloc, deci am fost nevoită să merg cu motorul pornit pe ultima porțiune, iar duduiful motorului acoperă orice alt zgomot, *Albastru* alunecă pe luciul apei, lăsând în urma lui doar mici ondulații pe suprafață.

Nu voi putea uita niciodată acest peisaj. „El te-a creat, Signe“, mi-a spus odată Magnus, convins fiind că peisajul își pusese amprenta asupra mea, în felul în care merg, cu mișcări sacadate ale picioarelor, de parcă mereu aș fi călcat pe un deal, fie în sus și în jos. Nu sunt făcută pentru drumuri drepte, eu de aici mă trag, dar întotdeauna mă ia prin surprindere ori de câte ori îl revăd: culmile, cascadele, liniile verticale și cele orizontale.

Oamenii vin de departe ca să vadă această natură și li se pare că peisajul este *frumos, uimitor, uluitor*. Ei stau pe niște vapoare ale căror punți sunt mari ca niște terenuri de fotbal, în timp ce uriașele motoare diesel scuiță gaze de eșapament, și se uită acolo și arată cu degetul și se uită spre apa limpede

și albastră, spre dealurile mereu de o culoare verde-irlandez, unde căsuțele mărunte se agață de fiecare loc unde pământul este înclinat la mai puțin de patruzeci și cinci de grade și mai mult de o mie de metri deasupra lor tronează munții, marginile sfâșiate și ascuțite ale pământului, se ridică spre văzduh, cu acest strop de alb pe care turiștii îl iubesc, *zăpada*, care se află acolo, pe versanții orientați spre nord, fie iarnă, fie vară.

Însă turiștii nu văd Søsterfossene, sau stânele de vară de pe Sønstebø, ele au dispărut de multă vreme, și nu pot vedea râul Breio, acesta a dispărut cel dintâi, cu mult înainte de sosirea bărcilor, cu mult înainte ca americanii și japonezii să apară cu telefoanele și aparatele lor de fotografiat cu obiective profesionale. Țevile prin care trec apele fostului râu de odinioară se află sub pământ, iar stricăciunile produse prin lucrările de săpătură au fost încet acoperite de vegetație.

Eu stau cu mâna pe eche, mențin viteza redusă, în timp ce mă apropii de sat, trec de centrala de curent, o impunătoare și singuratică clădire din cărămidă pe malul apei, greoaie și întunecată; un monument al morții râului și al cascadei. De acolo, liniile de înaltă tensiune se extind în toate direcțiile, unele dintre ele chiar deasupra fiordului. Până și asta li s-a permis să facă.

Motorul acoperă orice zgomot, dar îmi amintesc zgomotul liniilor de înaltă tensiune, zumzetul lor slab, pe vreme umedă, apa împotriva electricității, un scârțâit, de la care mereu mi s-a făcut pielea ca de găină, mai ales pe întuneric, când poți vedea cum scânteiază.

Toate cele patru locuri de oaspeți de lângă dig sunt goale, este prea devreme pentru turiști, locurile se ocupă doar vara, pot alege orice loc, chiar și pe cel mai din margine, leg barca și printr-un mecanism de siguranță, deoarece vântul de vest poate porni pe neașteptate, apoi rotesc clapeta complet la

pupa și ascult suspinele motorului care se oprește în pofida voinței. Închid trapa în salon, îmi bag legătura de chei în buzunarul de la piept al hanoracului – brelocul are o bilă de plută care ar ține cheile la suprafața apei – și le simt cum mă gâdilă puțin pe burtă.

Stația de autobuz este tot acolo unde a fost întotdeauna, în fața cooperativei, eu stau și aștept, pentru că autobuzul vine doar o dată pe oră; așa este, totul se întâmplă rar și trebuie planificat, doar că eu uitasem toate acestea în anii care au trecut.

În cele din urmă apare. Un grup de tineri mi se alătură. Vin de la liceul care a fost construit la începutul anilor optzeci, unul dintre numeroasele lucruri noi și bune pe care satul și le putea permite.

Vorbesc neîncetat despre teste și proiectele primite ca temă. Au frunțile senine, obrajii moi, sunt năucitor de tineri, complet lipsiți de urmele pe care le lasă experiențele vieții.

Nu-mi aruncă nici măcar o privire – dar îi înțeleg perfect. Pentru ei, eu sunt doar o doamnă îmbătrânită, un pic ciufulită și neîngrijită, cu un hanorac ponosit și cu șuvițe de păr cenușii care ies prin găurelele unei căciuli croșetate.

Pe când ei au chiar căciuli noi, aproape identice, cu același logo în mijlocul frunții. Mă grăbesc să-mi dau jos căciula și s-o pun în poală, a devenit îngrozitor de scămoșată, încep să-i smulg scamele, una câte una, iar mâna mi se umple de ele.

Dar asta nu servește la nimic, pentru că sunt prea multe de scos, și acum nu știu ce să fac cu ele, și rămân așa cu scamele în mână, iar până la urmă le-am aruncat pe jos. Bum-bacul zboară fără greutate pe podea, pe culoar, dar tinerii nici nu le observă, și de ce-ar face-o? Doar nu sunt altceva decât niște scame.

Uneori uit cum arăt, în cele din urmă, nu-ți mai faci griji de cum arăți atunci când locuiești pe o barcă, dar când, foarte rar, îmi surprind chipul într-o oglindă într-o lumină bună,

pe uscat, tresar. Cine este în oglindă, mă întreb, cine mai este și cucoana asta bătrână și slabă?

Este bizar. Nu, suprarealist, *suprarealist* este cuvântul potrivit, că eu sunt unul dintre ei, dintre bătrâni, chiar dacă eu sunt încă totalmente și indubitabil la fel cum am fost dintotdeauna, indiferent dacă aveam cincisprezece ani, treizeci și cinci sau cincizeci. Eu am fost o constantă, o masă neschimbată, ca cea care sunt în vise, ca pietrele, ca un ghețar vechi de o mie de ani. Vârsta este detașată de mine. Doar când mă mișc, prezența ei se face simțită, atunci când se manifestă prin toate durerile, cu dureri de genunchi, cu gâtul înțepenit și cu șoldul amorțit.

Dar tinerii nu se gândesc că eu îmbătrânesc, pentru că ei nici măcar nu mă văd. Așa stau lucrurile, nimeni nu vede doamne bătrâne, au trecut destul de mulți ani de când m-a privit cineva, ei doar râd cu râsul lor tineresc și limpede și vorbesc despre un test la istorie pe care l-au dat recent, despre Războiul Rece, despre Zidul Berlinului, dar nu despre conținut, doar despre ce note au obținut, și dacă cinci minus este o notă mai mare decât patru virgulă cinci. Și nimeni nu menționează gheața, nici un cuvânt despre gheață, despre ghețar, chiar dacă toată lumea ar trebui să vorbească despre asta aici acasă.

Aici acasă... Oare ei mai numesc gheața *acasă*? Nu pot pricepe asta, nici acum după patruzeci, nu, aproape cincizeci de ani. Am venit acasă doar ca să fac curat după moartea cuiva, pentru a jeli timp de cinci zile, zilele obligatorii după înmormântare, mai întâi a mamei mele, apoi a tatălui meu. Zece zile în total: atât am petrecut eu aici în toți acești ani. Am doi frați aici, doi frați vitregi, dar nu vorbesc aproape deloc cu ei. Aceștia sunt băieții mamei.

Îmi sprijin capul de geamul autobuzului și observ schimbările. Clădirile sunt mai dense, un nou proiect imobiliar constând în case albe, prefabricate, cu ferestre mici, care se

agață cu tenacitate de deal. Apoi autobuzul trece pe lângă bazinul de înot acoperit, și care are un nou acoperiș și o firmă mare, albastră la intrare, *Ringfjord – Water Fun*. Totul sună mai bine în engleză.

Autobuzul urcă pe deal, spre interiorul fiordului, câțiva dintre tineri se dau jos la șantierul de construcții din vârful dealului, dar majoritatea își continuă drumul, suim, drumul se schimbă, se îngustează, este plin de găuri în asfalt, iar asta se întâmplă aproape exact la intrarea în municipalitatea vecină. Aici coboară majoritatea tinerilor. Se pare că nici acum nu au un liceu și nici o piscină acoperită aici în Eidesdalen, acest frate mai mic și care pierde mereu.

Cobor și eu cu ultimii tineri și o iau încet la pas prin centru. Locul este și mai mic decât mi-l aminteam, magazinul s-a închis. În timp ce Ringsfjorden a crescut, Eide nu este acum decât o parte din ceea ce a fost inițial... Dar nu de dragul râului Eide am venit astăzi, lacrimile mele pentru Eidesdalen au secăt, acea luptă s-a terminat pentru mine, în urmă cu mulți, mulți ani; acum pentru gheață am venit, pentru Blåfonna. Pornesc pe drumul forestier care urcă la munte.

Inclusiv ziarele din capitală scriu despre asta, am citit articolele în repetate rânduri, și nu-mi vine să cred acele cuvinte. Se scoate gheață din ghețar, gheața pură și albă din Norvegia, și se comercializează drept cea mai exotică gheață pe care o poți servi într-o băutură, un mini-iceberg care plutește într-o băutură aurie, dar nu le-o vând și clienților norvegieni, nu, nu, ei sunt cei care efectiv nu pot plăti pentru ea. Gheața trebuie exportată în țările deșertice, în țările bogate în petrol, și acolo va fi vândută precum aurul, de parcă ar conține aur, celor mai bogați oameni dintre cei mai putred de bogați.

Începe să ningă, un ultim spasm al iernii, acesta este modul în care aprilie își arată nasul în timp ce urc pe munte. Pe drum sunt mici ochiuri de apă înghețată, dantelate pe

margine de cristale. Calc cu piciorul pe suprafața subțire a unei băltoace, o zdrobesc, aud cum se crapă, dar nu mai este distractiv așa cum era odinioară.

Am rămas fără suflare, drumul este abrupt și mai lung decât îmi aminteam. Dar când în sfârșit ajung, văd ghețarul, dragul meu, dragul meu Blâfonna.

Toți ghețarii se tocesc, știu asta deja, dar, cu toate acestea, este foarte greu să fii martor la așa ceva. Mă opresc, respir, gheața este încă acolo, dar nu acolo unde a fost înainte. Când eram mică, ghețarul era aproape până la vârful stâncilor, acolo de unde se prăvăleau apele cascadelor, acolo unde ghețarul și cascadele formau o singură ființă. Însă acum, ghețarul este înalt pe partea dinspre vale, este lung, să tot aibă vreo o sută sau două sute de metri, între vârful stâncii și limba albastră. Ghețarul s-a mișcat, de parcă ar încerca să scape, să fugă din calea oamenilor.

Continui să urc printre arbuști, trebuie să îl simt, trebuie să pășesc pe el și să îl ating din nou.

În sfârșit simt gheața sub picioare, și la fiecare pas răsună un pârâit. Merg mai departe, acum văd zona de exploatare, rănile ghețarului alb-cenușiu, tăiate cu nepăsare până în interiorul albastru, de unde s-au extras bucăți din gheață. Chiar lângă ghețar se află patru saci mari, albi, plini, gata de a fi preluați. Se folosesc fierăstraie electrice, așa am citit, motofierăstraie blânde, care nu sunt unse cu ulei, astfel încât cuburile de gheață să nu se murdărească.

Nimic n-ar trebui să mă mai surprindă. Nimic din ceea ce fac oamenii. Dar ceea ce văd taie o fisură în mine, la gândul că Magnus, la ședința consiliului de administrație, trebuie să fi aprobat proiectul cu zâmbetul pe buze, sau poate chiar cu aplauze.

Mă apropiu, trebuie să mă cațăr ca să ajung la final, tăierile se fac acolo unde gradul de înclinare a ghețarului este cel mai mare. Îmi scot o mănușă, pun mâna pe gheață, simt cum

pulsează sub degetele mele, ghețarul meu, un animal mare, calm, care doarme, dar este un animal rănit și nu poate să răcnească, viața se scurge din el în fiecare minut, în fiecare secundă, este pe moarte deja.

Sunt prea bătrână să plâng, prea bătrână pentru aceste lacrimi, dar am obrazii scăldați de lacrimi.

Ghețarul nostru, Magnus, ghețarul nostru.

L-ai uitat? Sau poate nici nu ai observat că, prima dată când ne-am întâlnit, țineam în mâinile noastre apa topită a ghețarului Blåfonna?

Eu aveam șapte ani, tu aveai opt, îți amintești? Era ziua mea de naștere și mi-ai oferit un cadou de apă, de apă înghețată.

Toată viața este apă, toată viața a fost apă, pretutindeni unde m-am dus a existat apă. Apă care se revărsa din cer sub formă de ploaie, sau sub formă de zăpadă, alimentând micile tăuri din munți, se așternea pe ghețar și se transforma în gheață, curgea în jos pe pantele abrupte ale munților, prefăcându-se în mii de pâraie mici, care se vărsau în râul Breio, formând în fața satului din fiord o suprafață lină, care devenea una cu oceanul dacă îl urmați înspre vest. Întreaga mea lume era apă. Pământul, munții, pășunile erau doar insule minuscule în ceea ce era de fapt lumea; și eu îi spuneam lumii mele Pământ, dar mă gândesc că ar fi fost mai bine să se fi numit Apa.

Vara era atât de caniculară, de parcă am fi trăit complet altundeva. Căldura nu era tipică pentru aceste locuri, iar turiștii englezi care erau cazați în hotelul nostru transpirau afară în grădina mare, sub pomii fructiferi, fluturând ziare vechi și spunând că nu și-au imaginat niciodată că poate fi atât de cald aici departe în nord.

Când m-am trezit, patul era gol, mama și tata se sculasera deja, eu dormeam între ei, după ce noaptea mă furișam în camera lor și mă culcam în mijlocul patului dublu. Obiș-

nuiiau să mă întrebe dacă visez ceva noaptea, dar nu acela era motivul.

— Nu vreau să stau singură, am spus. Vreau să stau cu cineva.

Ei sigur trebuiau să înțeleagă, pentru că ei nu dormeau singuri în nici o noapte, dar, ori de câte ori am intrat la ei, nu păreau să priceapă, pentru că în fiecare seară când mergeam la culcare, îmi reaminteau că trebuie să dorm în propriul meu pat, toată noaptea, nu doar jumătate de noapte. Eu le spuneam că așa aveam să fac, pentru că știam ce așteptau să audă de la mine, dar apoi oricum mă trezeam, în fiecare seară mă întindeam și simțeam cât de gol era patul, cât de goală era camera și atunci mă furișam, nu, nu mă furișam – copiii mici nu se pricep să meargă pe furiș –, cu atât mai puțin eu, eu doar mă duceam încetișor, fără să mă gândesc că fac zgomot, fără să mă gândesc că îi trezeam, pășeam încet pe podeaua rece, intram în camera lor, apoi mă suiam în pat, dinspre picioarele lor, pentru că așa puteam să mă vâr între ei, fără să trebuiască să-l escaladez pe nici unul. Niciodată nu aveam nevoie de plapumă, deoarece trupurile lor, lipite de mine de o parte și de alta, îmi țineau îndeajuns de cald.

Dar în această dimineață, zăceam singură în pat, ei se sculaseră, dar, pentru că era ziua mea, nu puteam să mă scol odată cu ei. Știam că trebuie să stau cuminte, după cum îmi aminteam de anul precedent că trebuie doar să stai în pat cuminte și să aștepți ca ei să vină la tine, și îmi aminteam ce mâncărime mă apucase, pe brațe și pe picioare, fusese o așteptare nesfârșită și aproape insuportabilă, și mă gândisem atunci că poate ar fi mai bine să nu ai o zi de naștere deloc.

— Veniți repede, am zis cu voce joasă.

Dar nimeni nu a răspuns.

— Hei!

Deodată, mi-a fost teamă că nu vor veni, că au greșit ziua.

— MAMĂ, TATĂ!

Sau că uitaseră de ziua mea de naștere.

— MAMĂ, TATĂ!!!

Dar apoi s-au arătat, cu tort și cântec de la mulți ani, de-o parte și alta a patului și cântând cu vocile lor, una luminoasă și cealaltă întunecată, în armonie, și, dintr-odată, a devenit prea mult, totul m-a coplesit și a trebuit să-mi trag plapuma peste cap și să mă ascund acolo. Și mai mult în pat, deși tot ce îmi doream era să ies afară.

Când s-a terminat melodia, am primit cadouri, o minge strălucitoare și o păpușă de la mama, cu o gură care zâmbea îngrozitor de larg.

— Este înfricoșătoare, am spus.

— Ba nu, a făcut tata.

— Ba da, am zis eu.

— Mi s-a părut drăguță când am văzut-o la magazin și era cea mai mare păpușă pe care o aveau, a spus mama.

— Nu trebuia să o facă cu un zâmbet din ăsta, am zis.

— Trebuie să spui mulțumesc, mi-a amintit tata. Trebuie să-i mulțumești mamei.

— Mulțumesc, am zis eu. Pentru păpușă. Care e înspăimântătoare.

Întotdeauna am spus sincer ce cred, ce gândeam, și poate că îi enervam, dar niciodată suficient de tare cât să-mi schimb comportamentul și poate nici nu ar fi fost posibil de schimbat.

Îmi amintesc păpușa și restul cadourilor pe care le-am primit, sunt destul de sigură că am primit toate aceste lucruri, împreună cu două cărți despre flori de la tata, un ierbar, tot de la el, și din partea amândurora am primit un glob pământesc care se putea aprinde. Le-am mulțumit pentru toate acestea. Atâtea cadouri! Nu știam pe nimeni care să fi primit atât de multe, dar nici unul dintre cunoscuții mei nu avea o